

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., József tér 10.,
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt
Fél évre 4 „
Negyedévre 2 „
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Kényes kérdés. Irta: Szabolcsi Miksa. — Európa öröksége Bismarck után. Irta: Dr. Fleischmann Sándor. — Gyöngyszemek a talmudból és midrashból. — Könyörgés. (Vers ibn Gabiroltól). Fordította: Roboz Andor. — A zsidó és az uzsora. (Jellinek Adolf könyvéből.) A rabbi szeminárium értesítője. — Százezer frtot a gyarmatosoknak. — Hírek. — Eszterka. (Szomorujáték.) Irta: Dr. Philippson Lajos. — Pályázatok. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1898. augusztus 7.) 5658 Áb hó 19-ike. Hétfő 20-ika. Kedd 21-ike. Szerda 22-ike. Csütörtök 23-ika. Péntek 24-ike. Szombat (Muszaf-ima előtt bejelentik az ujhodat mevorchin hachódes) 25-ike. Hetiszidra: Reé. (Mózes V. könyve 11. fejezete 26. versétől a 16. fejezet 18. verséig.) Haftora: «Ronni akoro ló jolodo piezchi rinno hali ló ebolo . . .» (Jezsaiás 54. fejezete kezdetétől az 55. fejezet 6. verséig.)

Kényes kérdés.

Galicziai zsidók — írják a napilapok — egész csapatokban özönlének be hozzánk, mit a határszéli lakosságra nézve károsnak, sőt veszedelmesnek mondanak. Föltéve — mert hisz zsidókról, lengyel zsidókról van szó — hogy minden zsidóban mindjárt tíz zsidót láttak a megijedt tudósítók, úgy, hogy az ismételve jelentett beözönlésnek csak tíz száztólija való, — még akkor is komoly kérdés előtt állunk, komoly és ránk, zsidókra nézve, föltötte kényes kérdés előtt.

Jó kormánypárti és minden izében liberális napilap f. aug. hó 2-iki vezércikkében többek között ezeket olvassuk:

A galicziai hatóság kötelessége szerint védelmébe fogta őket, sőt ebben a védelemben igazán a legszélsőbb határig is elment. A statáriumot is elrendelte s néhány nap óta a bujogatók és az ivgágák közül egész sor került a bíróra. Ott a hatalom az üldözöttek pártján van és a statáriumot nemcsak mumusnak rendelte el, de él is vele. S az üldözöttek mégis menekülnek!

Hasonló állítást más lapokban is olvastunk, amiért mindenképp előtt szükségesnek tartjuk, hogy mielőtt a tárgyra térnénk, ezeken az állításokon némi korrekturát végezzünk, amit bizonyára megtettek volna a cikkíró urak maguk is, ha lapjaik táviratait is némi figyelemre méltatják és ha nem feledkeztek volna meg arról, hogy polyák igazságszolgáltatásról és polyák hatóságokról van itt szó.

Akár milyen különösnek tessék, de való igaz, hogy azok a beözönlő galicziai zsidók most már nem a fosztogatók elől, hanem a galicziai »igazságszolgáltatás« és a nekik nyújtott »védelem« elől szöknek.

Mert a polyák justiczia nagyban működik ám, napról-napra ítéleteket hoz, s még hozzá olyanokat, mik becsületére váltak volna akár Prokrustesnek is, ki pár ezer esztendővel ezelőtt a birói tisztet viselte — Sodomában.

Akinek abban a híres városban, melynek helyén a holttenger döglétes kigőzölgései teszik lakhatatlanná az egész területet — a fejét törte be valaki, — szökött kedves szülővárosából, mert tudta, hogy utóléri az »igazságszolgáltatás« keze. Még furább dolgok vártak arra, akit kifosztogattak. Az ilyen szerencsétlenre nézve jobb lett volna meg sem születnie, mert az igazságos bírák önkezeikkel korbácsolták holtra szegényt a város piacán. És megokolták bölcsen és igazságtól áradozva az eljárást. Ahol ugyanis fosztogatás történt, okvetlenül fosztogatóknak is kellett lenniök. A fosztogatott tehát alkalmat szolgáltatott a fosztogatás nagy bünére. Ergo tulajdonképpen ő a csábító. Már pedig a csábítóra kinos halált mondanak a prokrustes törvények.

Ne tessék hinni, hogy mókázom, hanem tessék elolvasni az eddig hozott galicziai ítéletekről szóló híreket.

Sulyos büntetést eddig csak zsidókra szabtak. Az egyiknek a kezében kést láttak, mialatt

a fosztogatók boltjában »dolgoztak.« Az a késenkit sem bántott ugyan, de új bűnök elkövetésére izgathatta volna a jóerkölcsű rablókat, minél fogva a polyák prokrustesek a késes zsidóra épen ötször olyan súlyos büntetést róttak, mint a fosztogatókra. Még nagyobb bűnökre csábíthatta volna a parasztokat Hagel Jakab, az a szerencsétlen ujszandeczi zsidó temetőőr, ki a huszároktól azt találta kérdezni, miért pihentetik lovaikat épen a zsidó temetőn? A maguk temetőjére — ugymond — ugy-e nem vinnék a lovakat. Pedig nekünk a mi temetőnk épen olyan szent, mint a keresztényeknek a maguké. Ez a kijelentés a zsidók fölpörkölésére bírhatta volna a parasztokat, minél fogva Hagel zsidóra egy évi börtönt mért a polyák juszticia, hetenként kétszeri böjttel súlyosbitva. A fosztogatókat ugyanakkor egy heti, két heti, egy és két havi fogházra ítélték az igazságos bírák. A zsidókat, kik a fosztogatóknak ellentállottak, rendre elítélték, nem kevésbé azokat, kik holmijaik keresésére indultak, mert ezzel is provokáltak és csak a parasztok jólelkiségének köszönhető, hogy a zsidókat agyon nem verték.

Az ilyen derék fosztogatók természetesen nem szolgálták rá a súlyosabb büntetésekre. Sodomában legalább így gondoltak a bírák.

A hatóságok tehát nem a kifosztott zsidókat, hanem a fosztogatókat fogták védelmükbe; és nem áll az sem — amit különben nem sajnálunk — hogy »nehány nap óta a bujtogatók és az izgatók közül egész sor kerül a bitóra.« Hol történt ez? A statárium — amit, újból kijelentjük, épenséggel nem sajnálunk — sehol sem érvényesült. A kivételes állapotokat a slachcziczok közül kikerülő hatóságok a — szocialismus elnyomására használják föl, míg az antiszemita izgatás megfekezésére — pedig a kivételes állapotokat erre a célra hozták be — semmit sem tettek. Beszüntették a szocialista lapokat, míg az antiszemita ujságok szabadon garázdálkodnak, zengve különösen az »igazságos bírák« dicsőségét. Szocialista agitátorokat, kik a polyák gazdálkodás és a slachta embertelenségei ellen izgatnak, börtönre vetnek, míg az antiszemita és klerikális bujtogatókat senki sem zavarja elvetemedett munkájukban.

Ilyen sodomai törvénykezés és eljárás mellett, ami egyenlő a fosztogatók valóságos fölbiztatásával, az inficiált kerületek zsidó lakosainak különösen visszamaradt része rémülettel gondol a kivételes állapotok megszűnésére, a katonaság kivonására; ezek közül rekrutálódnak a kívándorlók csapatai, melyek Magyarország felé veszik útjukat, a mi, ha távolról sem olyan masszákban történik is, a milyeneknek az ujságok írják, mégis komoly és kényes kérdés elé állít ben-

nünket, az elé a kérdés elé, mi történjék a bevándoroltakkal, mi történjék a határokkal?

Mert ha némileg más színben tünteti is föl helyreigazításunk a szökést (annak nevezi a liberális ujság, melyből czitáltuk), mit sem változtat azon, hogy a magyar haza, s hogy különösen az az elszegényedett és mindenképen visszamaradott vidék, hol a galicziai bevándorlók rendszeren letelepednek, nem bírja el őket és hogy egy nagyobb szabású beözönlés valóságos veszedelemmé nőheti ki magát.

Veszedelemmé különösen az azon a vidéken lakó zsidókra nézve, kik maguk is küzdenek a mindennapi kenyérért és kiknek a bevándorlók első sorban válnak terhükre.

A nyomoruságot új nyomorusággal tetőzik, az elfogultságot új elfogultsággal. A már itt lévőeknek az életet a lehetetlenségig megnehezítik, a nélkül, hogy bármi kilátásuk nyílne arra, hogy itt exisztenciájukat valaha megtalálják.

Ha nehezen haladt eddig azon a vidéken a magyarosodás és a művelődés munkája, annál nehezebben haladhat majd a jövőben, midőn a lengyel-zsidó elem olyan erősödést nyer. Megáll az egész proccesszus és jó ideig annak a vidéknek a zsidósága majd inkább visszafelé fejlődik.

Hisz ez kész csapás, mely ráadásul nyakunkra hozhatja a nyílt antiszemilizmust.

Egy szó, mint száz: nem bír el több lengyel zsidót, mint a mennyije van, sem Bereg, sem Ung, sem Ugocsa, sem Máramaros, sem Sáros, sem Zemplén megye. Hogy azok, a kik itt vannak amalgamálódjanak és exisztenciát teremthessenek maguknak, ahhoz is kell egy huszonöt esztendő, de olyan huszonöt esztendő, a melyben egyetlen kaftános bevándorló se tegye lábát a magyar határra.

Fáj, hogy ezt megírjuk; fájt különösen azért, mert a bevándorlók egy részét a félelem üzi, de végre is úgy áll a dolog, hogy ha ide bejönnek, magukon nem segítenek és a mi dolgunkon nagyot rontanak.

Nem egy határvidéki hitközségből érkezik a panasz, hogy hát mitévők legyenek a bevándorolt koldusokkal, kik koldusok intelligencia dolgában is.

Mert csak ezek a kétszer szegények vándorolnak ki; a vagyonosabbak és intelligensebbek otthon maradnak.

Térjenek oda vissza a most bevándoroltak is. Végtére is nem üldözték ki őket hazájukból. Ahol születtek, nevelkedtek, csak inkább tudnak megenni mint nálunk, hol nincs számukra hely, hol csak bajt és jajt hoznának ittlakó vallástestvéreikre.

Térjenek vissza és hazai hitrokonaikkal együtt várják be a dolgok jobbra fordulását és velük

együtt küzdjenek helyzetök megjavításáért, egy jobb jövő előkészítése érdekében.

Kivándorlásra kényszerítették az orosz, a román, a jemeni, a marokkói zsidót, de nem a galicziait. Orosz zsidó ki nem vándorol, ha ki nem üldözik, és ha kiüldözték, visszatér, mihelyt szerét ejtheti; a muszka zsidó, minden üldözés mellett is megtanulta, mi a haza, szülőföld; a magyar földre szökő galicziai zsidó ezt meg nem tanulta soha.

A muszka rendszer mellett még inkább szerezhette meg hazáját a zsidó, mint a galicziai slachta lelketlen, butító és kiszipolyozó gazdálkodása mellett. Végére is minden országnak olyan zsidói vannak, amilyeneket megérdemel, minden ország olyan zsidókat nevel, amilyen ő maga.

Mitevők legyünk a bevándorolt sok nyomorult emberrel, kérdik tőlünk sokan a megtámadott vidékekről.

Csillapítsák éhségöket, engedjenek nekik pihenőt, de figyelmeztessék, hogy itt nem lehet maradásuk. Meg nem tudnak élni azok sem, akik már régebben vannak itt.

A zsidóság hivatalos köreire pedig az a nehéz kötelesség hárul, hogy együttesen a megtámadott hitközségekkel *óvó intézkedésekért, illetve orvoslásért folyamodjanak a kormánykörökhöz.* Minthogy egy esetleges beözönlés első sorban a határvidéken lakó hitrokonokat fenyegeti.

Ne érjen bennünket gáncs, ha megnő e baj; »jó barátaink« máris azzal vádolnak, hogy ezrével hozatjuk őket ide, Magyarország megrontására.

Őrütlő vád. Mintha nem jobban szeretnők mi Magyarországot, mint ők, kik a nyílt antiszemitizmus átkát akarják rázudítani szép magyar hazánkra.

Fáj, hogy ezeket megírjuk. És ha átvonuló üldözöttekről volna szó, segínyt kérnénk számukra, mint tettük a muszka üldözések alkalmával. A galicziai bevándorlókat nem tette senki hazátlanokká, nem is munkások, mint az orosz zsidók és nem is átutazók, hanem letelepedni jönnek ide semmivel. Ott maradnak a legszegényebb vidéken, ahol csak koldulásból élhetnek, holott koldusok ott maguk a lakók is.

Csapássá válhatnak ránk nézve, anélkül, hogy a maguk baján segitenének, holott Galiczia kapui nyitvák előttük.

Térjenek vissza, a galicziai határokat pedig zárják el mögöttük a hatóságok a magunk üdvére és a bevándorolni akaróknak is a javára.

Járjunk el, mielőtt fejünkre nő a baj.

Nehéz föladat volt, amiért tán sokan vádolni fognak, — *ilyen cikket írni ebben a lapban.* De

nem tértünk ki soha a kötelesség elől, ha még olyan súlyosan is nehezedett az ránk. Vannak örvendetes kötelességek és vannak fájdalmas föladatok.

Aki a sánczokon áll, nem csak az érkező diszfelvonulásokat tartozik jelteni. Hűtlenül teljesítené föladatát, ha a künn mutatkozó, fenyegető jeleket elhallgatná.

Am szidjanak, akik azt hiszik, hogy hallgatnunk kellett volna; bennünket kárpótól az a tudat, hogy mulasztás nem terhel.

Szabolcsi Miksa.

Európa öröksége Bismarck után.

Démon volt ő és nem jó szellem; ő alkotni csak rombolással tudott és alkotásaiban veszélyek csirája rejlik. A faji szeretet nála faji göggé csucsosodott, a dynastikus érzések politikai fegyverekké sülyedtek nála; annak, a mi más ember szívet és érzelmvilágát eltölti, nála, legalább külső megjelenésében, csak addig volt értéke, a míg czéljainak szolgált. Igaz, nagy és a németiség szempontjából dicső czélt tűzött ki maga elé és az embernek, ki a czél megvalósítására indul, minden emberi gyengeségtől — itt ismét csak az emberieséget értve — menten kell magát tartania. A czélt elérte; egy hálás nemzet gyászol most érette és ne kicsinyítsük az embert, ő megérdemelte a rajongást, melylyel nemzete őt életében körülvette és azt a nagy gyászt, melylyel halálát siratja.

Másképen áll azonban a dolog az európai népek szempontjából. A ki Bismarck működésének hatását ebből a szempontból kívánja megítélni, annak külön kell választania a német szempontot az általános európaítól. Németországot egységessé, nagygyá és erőssé tette; ő fölszabadította a német népben szunnyadozott erőket és ha ma a világgazdaságot a németek hozzájárulása nélkül már alig tudjuk elképzelni, ugy ez Bismarck életének nagy, tán legnagyobb műve.

Ha azonban Bismarck működésének lefolyását a többi európai népekre vizsgáljuk, akkor ki kell mondanunk, hogy Németország mai nagysága az európai népeknek szabadságjogaik elvesztésébe került, melyeket rég kiküzdöttek és melyek az európai államok, hogy ugy mondjuk, polgári fegyvertárába tartoztak. Ez a hatalmas ember megállította az idők óráját, megállította egy második Józsuá módjára a szabadság, a kultura napját, a míg művét befejezte. Igaz, a német embernek. Bismarck műve ez által még nagyobbnak látszik. Egész

Európának, gyakran akarata ellenére, segédkeznie kellett, hogy megeremtesse a német hegemonia; a nagy állandó hadseregek, a diplomáciai küzdelmek milliárdokat nyeltek el és mindezt csak azért, mert Bismarck, a nélkül, hogy észrevették volna, kényszerítette Európa államait, hogy őrt álljanak az ő műve körül. A féltékenységet a hatalmak között valóságos kolosszussá növelte, a gyűlölködés mesteri szisztémájával vette körül Európát, hogy Németország, miután a gazdasági fejlődéshez a nagy francia háboruban megszerezte az eszközöket, nyugodtan fejlődhessen.

Nagy szerencse és áldás lesz Európára, ha egy Bismarckhoz hasonló zseni fog támadni, a ki Bismarck működésének érdességeit kiegyenlíti. Ekkor fogcsakítani, hogy épen Bismarck nagy sikerei magukban rejtik azon veszedelmeket, melyek művét fenyegetik. Nincsen a világon olyan nagy hatalom, melynek még nagyobb hatalom nem volna szembe állítható. A monarchikus elv tulhajtása, a vagyontalanok és ösök nélküliek megvetése, a multon való tapadás, ama junker-góg, melyet azon elemekbe nevelt, kik céljai szolgálatába állottak, ezek ama sötét pontok, melyek Bismarck műve által terjesztett világosságot elhomályosítják. És ha ma a reakció mindenütt merészebben emeli fel fejét, mint valaha, ha a polgár jogai háttérbe szorulnak egyes osztályok előjogai előtt, ugy ez azon örökség, mely Bismarck után Európára szállott — és ez okozza, hogy azon század végén, melynek Bismarck adta meg jellemző karakterét, minden technikai haladás, a tőke óriási munkája daczára joggal kérdezhettük, vajjon kulturális tekintetben a század vége nem áll-e mögötte a század elejének? És ha általános művelődés szempontjából konstatálnunk kell, hogy visszafejlődés állott be, akkor ez Bismarck műve. A kulturális munka második természetünké vált, azt egészen megállítani nem lehet, de súlyos békó gyanánt nehezül reá a nyers hatalom, melyet Bismarck uralomra juttatott és mely jogot nem ismer, ha céljainak útjában áll.

És ha ezen óriási eredmény daczára nem zárkozhatsz el azon gondolat elől, hogy ezen eredmény tartós nem lehet, hacsak azon óriási nyűg, melylyel a német nagyság Európára nehezedik, nem fog meglazulni — azon tudatnak tulajdonítjuk azt, hogy nem volt olyan eszköz, melyet a nagy kancellár céljai elérésére rosznak tartott volna. Faj-, vallás- és osztálygyűlölet, a nemzeti féltékenység legcsunyább, legszenvedélyesebb kitörései segédkeztek neki és ha ő tán ezen hibákat észrevette és felejtetni iparkodott, ama kis szellemek, kik követték, Bismarck hibáiban és harczmodorában elveket láttak, a melyeket azután az életbe vittek.

Igy keletkezett a *vallási gyűlölködés*, melyet Bismarck utnak indított és mely mint egy élő anachronismus bejárta a világot és megmételtyezte a népek életét. Különösen a zsidók elleni gyűlölködésre adta meg a jelszót. Ő volt az első, ki a liberalismus szülő éveiben

a zsidókról, mint *inferior fajról beszélt, amely keresztény államban a polgári jogok teljességét nem élvezheti*. Szereplésének majdnem legelső momentuma ez volt. És ama bátorság, melylyel a zsidók emancipácójára vonatkozó törvényjavaslat ellen nyilatkozott, már akkor 1848-ban elegendő volt arra, hogy ezen javaslat levétesék a napirendről.

Ne legyünk azonban igazságtalanok. Bismarck meg akarta törni az akkor csirájában levő liberalismust, mert a németeket nagy háborukra akarta előkészíteni. Ezeknek a liberalismus és szabadság pedig nem épen kedvezők. Neki nyers németiség kellett, mely saját magával kérkedik és fölényében mindent, ami nem germán, eltipor. Bismarck ismerte népét és tudta, hogy nem lesz nehéz ezt a fajgyűlöletnek megnyerni. — Azt persze nem árulta el, hogy épen olyan hévvel védelmezte volna a zsidókat, ha céljait a liberalismussal érthette volna el. Azóta ős-germán virtus volt Németországban a türelmetlenség, és nagy ember volt, aki germán önértetét a más vallásuakkal, más nemzeti-ségüekkel, de sőt azokkal is érezte, akik más nézetben voltak. Bismarck erőszakos eszközei ellenfelei legyűrésére valósággal iskolát csináltak és valamint ő az antiszemitismus atyja, ugy az ő működése teremtette meg a nemzetiségi féltékenységet és ennek kinövését a nagy-zási hóbortot — szóval a türelmetlenséget az egész vonalon, mely megmérgezte Ausztriát és zavarokba sodorta Franciaországot és Európa összes népeinek fejlődését féken tartja. És ha valaki a Lasker és Arnim esetek után még nemzeti heros számba megy, ha valaki azokat gyűlöli, akiket tönkretett, ugy ez már maga mutatja, hogy a legnagyobb politikai hős még mindig nem hőse a kulturának. Pedig bennünket csak az utóbbi érdekel.

Ez Bismarck műve, ez a német nagyságnak ára. Vajjon köszönetet érdemel-e ezért a vaskancellár — ki merne igennel felelni? Bismarck nem elégedett meg azon óriási hatalommal, melylyel Németországot felruházta, ő az egész világot germanizálni akarta és otthon tüzzel-vassal germanizált is. A türelmetlenség türelmetlenséget szült és ha ma a gyűlölködés amaz árnyékai, melyeket már régen eltűntnek hittünk a kultura világossága folytán, lassankint megjelennek és nyavalyák gyanánt a népek életébe férköznek és azt megmételtyezik — ez Bismarck ajándéka, ez azon fogyatkozás, melyben Németország ragyogó napja a föld színéről letűnt; veszélylyel fenyegetve nem csak Európát, hanem magát Németországot is. A germán erő tulburjánozása eddig Európa átka volt. Ha Bismarck halála ezen átok súlyátán leveszi rólunk, művének jobb felét halálával végezte be.

Dr. Fleischmann Sándor.

Gyöngyszemek a talmudból és midrasból.

— Forrásokból szedegeti: Szabolcsi Miksa. —

Neked adattak a törvények, Izrael, de nem úgy, hogy csak egymás iránt gyakoroljátok. És valóban, aki meglopja a pogányt, meglopja a testvérét is. Aki hamisan esküszik a pogánynyal szemben, hamisan esküszik testvérével szemben is. Aki megcsalja a pogányt, megcsalja az testvérét is. Aki irtózik a bűntől, irtózik tőle bárkivel szemben, míg az, kiben nincs lelkiösmeret, abban nem támad ilyen a testvérrel szemben sem.

*

Ha pogánynyal van dolgod, gondold meg, hogy ha megcsalod, nemcsak téged fog gyalázní, hanem vallásodat is, Istent is, ki Izraelnek a törvényt adta. Vigyázva vigyázz hát, hogy általában az Örökkévaló és törvénye meg ne gyaláztassék. (A talmudgyalázók kedvéért ideiktatom, hogy e tan megtalálható Toszefta Baha-Kamában [10. fejezet] és más variációban, [hogy t. i. még nagyobb bűn megcsalni a pogányt, mint a zsidót] Megilla traktatusban 16.)

*

Rabbi Simeon ben Setach (a szynhedrion feje Jeruzsálemben) öszvért vett egyszer egy pogánytól, melynek nyaklójában nagy értékű nemes követ talált. A rabbi rögtön fölkutatta az eladót és a talált kincset e szavakkal adta vissza: Én csak az öszvérért fizettem, de nem a nemes köért, mely ennél fogva a tied. A pogány erre ilyen áldásra fakadt: Dicsértessék Izrael Istene, ki ilyen törvényeket adott és kinek törvényei fölött ilyen tanítók örködnek.

*

Valamely áru megvétele czéljából, melyre már előzőleg alkudott, egy pogány azzal nyitott be egyszer rabbi Szafrához, hogy — ugymond — nem bánja, megadja az alkuban levő tárgyért a kívánt 100 sékelt. Nem vette észre, hogy a rabbi épp csendes imát végez, úgy, hogy szavaira nem felelhetett. A hallgatást a pogány félremagyarázta. Azt hitte ugyanis, hogy a rabbi ilyen összegért most már nem akarja eladni áruját, sőt a 100 sékelt annyira keveseli, hogy szóba sem akar állani véle. Minthogy azonban a pogánynak az árura szüksége volt, hirtelen 200 sékelt ígért és mert a rabbi még mindig hallgatott, 300-at. Rabbi Szafra, ki most már befejezte imáját, a pogányhoz így szólt: Bocsáss meg, hogy nem feleltem első szavaidra, de imádkoztam és Teremtőm előtt ha állok, nem illik, hogy embernek a szavaira feleljek. Ami az árut illeti, az a tied, de nem 300 és nem 200 sékelért, hanem 100-ért. Többet ugyanis nem szándékoztam kérni és

ha nem imádkoztam volna, rögtön oda is adtam volna, a mint a 100 sékelt megígérted. Te csak azért ígértél többet, mert azt hitted, hogy nem vagyok megelévedve az árral, a te ígéréted ennél fogva tévedésből eredt, már pedig ha én azt a te tévedésedet az én javamra fordítom, szellemi lopást követek el, holott a mi törvényeink azt kívánják tőlünk, hogy ne vétsünk az igazság ellen még gondolatban sem.

*

Túl teszed magad jelességeiden (azaz nem vagy követelőző jelességeid mellett sem); túl teszik magukat majd mások hibáidon (azaz elnézők lesznek hibáid iránt. Meg van ez a szentencia positiv alakban is, hol így hangzik: Jelességeidre kopogtatsz: majd kopogtatnak mások hibáidra).

*

Válaszd gazdádnak az ismaelitát, az egyszerű bálványimádót, sőt akár a chabert is (a hajdani Perzsia kegyetlen népfaja), csak — a rabbinust nem. (Senki meg ne gyanusítson, hogy ezt én találtam ki. Mentse Isten! Benne van Sabbath traktátusa 11. lapja második oldalán. A régi zsidó teológusoknál sok szekaturának lehettek kitéve a cselédek. Az is lehet, hogy azért találja a talmudszerző olyan rossznak a szolgálatot a talmid-chachamnál [ami megfelel a mi rabbinusunknak], mert a talmid-chachamnál rendesen sovány a koszt és a cseléd még ebből is csak szűken kap. Emellett — s ez lehetett a főok — a talmid-chachamnak természetesen volt talmid-chachamnéja, azaz rebeczenje és ezek akkor, persze csak akkor, nem a legjobb cseléd-tartók lehettek. A mi modern rabbijainkra és igazán kedves »rebeczen«-jeinkre a talmud e gorombasága természetesen nem vonatkozik, de érdekes mindenestre és a talmud jó humorára val, hogy legsajátabb emberét így megcsipkedi.)

*

Az első napon, melyen feleségről gondolkodol, fölveheted a férfi nevezetét.

*

Egy gúnyolódó pogány így szólt egyszer Sammához: Nem bánom, ott hagyom a pogányságot, zsidó leszek, de csak úgy, ha olyan rövidre tudod összefoglalni az egész Tórát, hogy elmondását bevárhatom egy lábon állva. A haragos természetű, szigorú Sammai a gúnyolódót bottal kergette ki házából. Nem így a türelmes Hillel. »Szívesen, — szólt jóságosan a nagy mester a pogány kívánságára. — Figyelj hát. A mi Tóránk összes parancsai egyetlen parancs körül csoportosulnak, erre az egyre akarják előkészíteni az embereket és ez a parancs rövid, csak három szóból áll: *Veahabata leréacha kamócha*, azaz szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.

*

Az állatot meg kell menteni szenvedéseitől, még ha tilos munkát is kell végezni miatta szombat napján.

*

Egy másik pogány meg így szólt egyszer nagy Hillelhez: Ennekem nem kell a hagyományos tan, a többinek az alapján megtérek. — Jól van, szólt a mester. Kezdjük hát a kezdetnél. Olvasd a betűket: aleph, beth, gimmel, dalet, hé, vav... Tudod már? — Igen, tudom. — Olvasd hát még egyszer. És a pogány olvas: aleph, beth... de a mester megszakítja: megfordítva: a beth az első, a másik az aleph. — De nem úgy van, erősködik a pogány, az aleph az első. — Honnan tudod? — Mert így van elfogadva, meg aztán te is így tanítottál. — No lám lám, szólt erre Hillel. Még a betűk elnevezését illetőleg is arra támaszkodol, ami el van fogadva, a hagyományra; hogy akarsz hát egy lépésnyire is haladni hagyomány nélkül?

*

»Pusztuljanak a bűnök a földről« (104. zsoltár, 35. vers.) Jegyezd meg, hogy a zsoltáros király nem a bűnösök, hanem a bűnök pusztulásáért fohászokodott. A gonosz javulásáért fordulj imában Istenedhez, de sohasem pusztulásáért.

*

A legmagasabb czim, ha a pusztta név is elég.

Könyörgés.

— Salomo ben Jehuda ibn Gabirol. —

Oh, Istenem, mi az ember?
Hus és vér...
Mint az árnyék
Véget ér,
S itt a földön alig jár még:
Sirba tér.
Kímülása
Széjjelfoszló ködnek mása,
Alig élt
S még alig, hogy tenni vélt:
Karja béna...
Nem éri el már a célt.
Kábult fővel hull a földbe
S ő a király, ő az ur,
Éstével
Csak egy kicsi helyet főd be
Testével!

Oh, Istenem, mi az ember?
Test, a melyik gyöngye, bágyadt,
Hamisság vet benne ágyat
S hazugságot áraszt...
S virág a test, mit a napnak
Izzó heve száraszt.
Bűneiket kérdeed?
Oh, Istenem, hogy bírnák el mérgeket?!
Kíméld őket, utaik bár görbék,
Gondold meg, hogy erőtelen törpék!

Oh, Istenem mi az ember?
Mint mocsárban úgy febreng a kéjben,
Alomképet kerget,
Mint ki árnyat hajszol csillagtalan éjben.
Az is, a ki tisztá,
Kiben Szent tűz ég is:

Elsülyed a sárba, s bár erények hőse,
Bűnt követ el mégis!
Csábitását bűnnek
Megboszulod rajtuk?
Oh, akkor, mint pelyhek, úgy elválnak, tünnek,
S kit csak ujjad int meg,
Mint gyenge fű, úgy semmisül mind meg!
Kíméld hát őket, irgalomnak apja,
Ha eljön az elszámolás napja!

Oh, Istenem, mi az ember?
Javithatlan, büszke,
El nem hamvad benne szenvedélyek üszke:
Bűnt iszik és
Rágódik a vétken,
S mint a tenger úgy háborog épen!
És a szíve?
Mint a kohó, ha gyilkos tűz ég benn!
Büntetnéd a bűnt, mi
Ugy született véle?
Vége akkor, mintha érne
Gyilkoló kés éle.
Osszeroskad, mint a gyáva,
Hogyha nagy hős
Kél bírokra véle.
Ne itéld hát szigorún meg minden egyes léptük,
S bocsássad meg vétkeik!

Oh, Istenem, mi az ember?
Gonosz lelke hitsszegéssel telve,
Árvuló a nyelve,
Millyó hiba benne,
Ha büntetnéd, belőte mi lenne?
Kavarodnék
Mint a folyó, mit viharok vernek,
Mint a test, mely áldozatja
Gyilkos, mérges szernek;
Széthullna, mint ócska szövet rongya,
Szétoszolna,
Mint a füst, ha szélvész szárnyát széjjelbontja.
Légy hát kegyes bírója a
Töméntelen vádnak,
Irgalmazz a porszülöttnek, gyöngye agyag-bábnak!

Oh, Istenem, mi az ember?
Szárász, korhadt tő —
Ha megszállja ítéletnek borzongása,
Mint erőtlen, nedvtelen szár,
Épen olyan ő...
Kedve gyászszó válik,
Mint molyette ruhadarab
Széjjelfoszlik, málik...
Ha büntetnéd, viaszként olvadna,
Szétfolyna, mint folyó habja,
Irgalmazz hát!... s büntetését
Ne haragod,
Hanem a te nagy jószágod szabja!

Oh, Istenem, mi az ember?
Gyenge levél ő csak,
Hervadásra nő csak,
Hogy kerüljön szembe te veled?
Ha ráteszed mérlegekre:
Elszáll...
Ha megméred, könnyű, mint a lehelet.
Hazugságnak szomszja
Egét kezdettől,
Szigorú számadást, hogy várhatsz ezektől?
Olyan, mint a felhő,
Mely, ha a nap feljő:
Szétoszlik...
Olyan, mint a köd:
Szétfoszlik!
Könyörülj hát! mindnyájunkat kímélj
S ne a bűnünk — hanem a te nagy irgalmad
S szíved szerint ítélj!

Roboz Andor.

A zsidó és az uzSORA.

Dr. Jellinek Adolfnak »A zsidó európai közmondásokban« című könyvéből.

»Man darff keiner Jüden mehr, Nincs szükség zsidókra, Es sind andere, die wuchern können.« Vannak mások, kik tudnak uzSORálni.

Az 1881. év az uzSORAVITÁK esztendeje volt. Ugy Bécsben, mint Berlinben a parlamentben sokat beszéltek az uzSORARÓL és néhány szónok, kik mint népképviselők és törvényhozók hivatvák és kötelezettek, hogy minden tárgyat, mely a felséges nép képviselőjében tárgyalás alá kerül, nyugodtan és objective vegyenek szemügyre, nem mulasztotta el, hogy a zsidó jelleméről keserűséggel és ingerültséggel szóljon, mintha bizony nem is volna köztük más — csak pénzkölcsönző. Bécsben egy tyroli monseignor az evangéliumi gyöngédségnek és keresztény szeretetnek egész bőségszaruját a zsidók nyakába öntötte, aztán meg a rezidencia közelében levő egyik legkisebb és legfiatalabb városnak nagy polgármestere azon félelmének adott kifejezést, hogy Galicziának egész termékeny területe a galicziai zsidók tulajdonává válhatik és utóbb meg ott új Palesztinát alapítanak.

De egészen másként és tárgyilagosabban ítélkezik a német példaszó, midő így szól:

»Es sind dreierley Jüden: geschorene Jüden d. i. die Messpaffen, welche alle tag Christum in der Messe creutzigen; güldene Ring tragende Jüden, d. i. Kaufleuth, die treiben mehr Wucher als die Jüden selbst; die beschnittenen Jüden.« (Három féle zsidó van; nyírott zsidó, t. i. a miséző papok, akik Krisztust a misén mindennap megfeszítik; arany gyűrűt viselő zsidók, t. i. kereskedők, kik többet uzSORÁSKODNAK maguknál a zsidóknál; a circumcideált zsidók.)

Az uzSORA tényleg sem zsidó, sem keresztény, sem nemzeti, sem felekezeti; csak a társadalmi viszonyok teremtménye. A midrás véleménye szerint sehol sem ütek olyan alávaló uzSORÁT, mint a római birodalomban, amit Tacitus (Annales VI. 16.) szintén megerősít — és vajjon a mai Spanyolország, zsidók nélkül lévén, nélkülözi-e az uzSORásokat?

És különben is az a Spanyolország, az a zsidóktól megszabadult birodalom, minden zsidó gyűlölőnek és antiszemitának ez az ideálja: az az állam-e, ahol minden igazán keresztény erénynek teje és méze foly? Talán nincs szabadelvű sajtója, nincsenek radikális emberei, a keresztény államrendnek mintaképe tán, spanyol forradalomnak se hire, se hamva nem volna? Avagy ez a Spanyolország talán inkább szét van szagatva, feldulva, aláaknázva, nem az összeesküvések fészke-e, s nem csupa convulsióval terhes államtest-e? Ki tette tönkre Spanyolország államhitelét és a népek tanácsában ki biztosított neki csak szerény helyet? Hogyan virágozna most Spanyolország kereskedelme és mily uralkodó lenne befolyása Európában, ha 1492-ben elvakultságában fél milliónál több zsidót el nem zavar ősi otthonából! Hogy abban az időben a zsidók egy házat, melyet csak nem vihettek magukkal, odaadtak egy számárért, vajjon ki volt akkor az uzSORÁS, a zsidó, avagy a jámbor spanyol?

Sőt még többet mondok, én azt állítom, hogy a zsidó pénzkölcsönző a nem zsidónál számtalan esetben jobb, méltánylandóbb és irgalmasabb volt s az ma is. Bardinet Leon az 1880-beli »Revue historique«-ben kimutatta, hogy a középkori zsidók olcsóbb pénzt adtak kölcsön, mint a lombardiai és florenczi bankárok és nekem magamnak is volt módom a zsidó és nemzsidó uzSORÁSOK közti különbséget az előbbieik javára megismerni. A napi sajtó útján ugyanis Bécsen kívül is tud-

másul vették, hogy a hetvenes évek végén az uzSORA és uzSORÁSOK ellen egész beszédciklust tartottam a legborso-sabbjából és talán hozzájárultam, hogy a társadalom eme beteg tüneteit megrendszabályozták.* Ezért a kiuzSORáltak mentsvárának néztek sokan, kik hozzám fordultak tanácsért, segítségért; beletekinthettem a rezidencia uzSORA viszonyaiba és meggyőződtem, hogy a nemzsidó uzSORÁS szív- és könyörtelen, kötözködik az adóslevélhez, meg nem indul sem szótól sem tényektől, míg ellenben a zsidóhoz bizonyos egybevetésekkel, figyelmeztetésekkel hozzá lehet férközni, ha az ember részvétére, a zsidó irgalmasságára vagy — akármilyen különösnek és komikusnak tessék is — ha becsületérzésére hivatkozik valaki.

A pénz világnyelv, melyhez ért mindenki és kultusa mindenkoron világvallás volt, melynek minden országban, minden nép közt voltak papjai és hívői. Az uzSORA a mint most, úgy mindig is, felekezetenküli marad, amint ezt a német példaszó olyan sarkastikusan ki is fejezi.

* Midőn az osztrák kormány nemrégiben az uzSORA kérdésben enquétet küldött ki, engem is megkértek, hogy az uzSORA ellen irányított beszédemet bocsássam egy hatóságnak rendelkezésére, de a kérelmet határozottan visszautasítottam. Az istenházában mint hitrokonaim barátja szólottam, intettem és mint a zsidóság egyik legelső községének szónoka figyelmeztettem őket. A templomon kívül nem ismerem sem zsidó, sem keresztény, hanem általában uzSORÁSOKAT, kiknek viselt dolgai ellen az általamra nehezül a teendő. A Bécsben megjelenő »Vaterland« akkor mint klasszikus tanura hivatkozott rám, hogy a zsidók közt uzSORÁSOK VANNAK. Ezt még nem vontam kétségbe senki. Ha a Vaterland nekem módot nyújtott volna arra, hogy Bécs keresztény uzSORÁSAIRÓL nyilatkozhassam, akkor olyan dolgokat tudott volna meg, melyeknél fogva a zsidó pénzkölcsönzőket még valószínűsége angyaloknak nézné.

A rabbiszeminárium értesítője.

Az országos rabbiképző iskola évi jelentése még nem került ki a sajtó alól, de a hozzánk juttatott első próbaívából a lefolyt tanév külső jelenségeiről már képet alkothatunk. A növendékek száma sem az alsó sem a felső osztályokban nem volt nagy. Az 5 felső évfolyamra mindössze nyolczan jártak (a III. és IV. évfolyamra csak 1—1), míg az alsó osztályokban 39 növendéke volt: 12 az ötödik, 11 az első osztályban, 9 a negyedik, 5 a második és 4 a harmadik osztályban. Ebből a néhány adatból látni való, hogy minő egyenetlen számban jutnak az egyes osztályokba a tanulók. Az egyes évfolyamok növendék számát tekintve még az is szembeötlő, hogy az utóbbi három esztendőben erősen megcsappant az új növendékek száma. Nyilvánvaló okai vannak ennek a jelenségnek. Először a kellő előképzettségű növendékanyag gyérülése, másodsor a 4 évi középiskolai tanulmányoknak öt évre való szétosztása, harmadszor az egy évvel megtöltött tanulási időnek is olyan túlterhelése, hogy a növendékek — ha lelkiismeretesen tanulni akarnak — önfentartásukról nem gondoskodhatnak. Olyan jelenségek ezek, amelyek sürgetik a segitést. Segíteni pedig két irányban lehet. Először is előkészítő osztályt kellene a szeminárium alsó osztályai mellé létesíteni és pedig olyan formában, hogy ott vagy a vallásos, vagy a világi előképzettség legyen pótolható oly mértékben, hogy az alsó osztályok anyagát négy év alatt el lehessen végezni. Másodsor pedig az eddiginél nagyobb anyagi segélyt kellene az alsóbb osztályok növendékei számára biztosítani, hogy azoknak kevesebb gondjuk legyen az önfentartással és egész idejüket tanulmányaikra fordíthassák. E végből leghelyesebb és talán legolcsóbb is — az internatus volna. Az előkészítő osztály, körülbelül

abban a formában, mint itt megjelöltük, készülöben van, s mihelyt elegendő jelentkező akad, úgy vagyunk értesülve, életbe is lép. Akik eziránt érdeklődnek — s ilyenek hozzánk is fordultak — nagyon jól teszik, ha magánál az intézetnél (Rökk Szilárd-utca 26.), illetőleg a tanári kar jegyzőjénél Blau Lajos dr. tanárnál tudakozódnak.

Áttérve magára az évi jelentésre, abból a következőket emelhetjük ki: A tanári testület elnöke s a templomi előljáró a lefolyt évben is Bloch Mózes volt, jegyzője Blau Lajos dr., könyvtárosa Kaufmann Dávid dr. Az értesítő jelentős eseményként — és méltán — emeli ki néhai Brill S. L. pesti rabbisági elnök értékes könyvtárának megszerzését. A pesti hitközség, a chevra kadisa és egyesek alapítványa ez tulajdonképpen a rabbiseminárium számára. A néhai tudós emléke s az alapítvány örök jellege az alapítólevéllel biztosítva van. A »Brill Sámuel Löw-féle könyvtári alapítvány« 2510 kötetbe foglalt 2408 műből áll. Közülök héber nyelvű mű 1591 db 1759 kötetben, theologiai tartalmu nem héber nyelven 331 kötetben 318 mű és nem theologiai tartalmu 420 kötetben 331 mű. A nevezett könyvtári alapítvány *kiegészítő* része a rabbiképzőbeli könyvtárnak, de külön megjelölt szekrényekben helyezendő el. Az intézet tanári kara tartozik a könyvtár katalógusát elkészíteni és annak első lapján mindazok nevét föltüntetni, akik az alapítvány létesüléséhez anyagilag hozzájárultak. Ez alapítványi könyvtár egyébként ugyanoly bánásmód alá esik, mint az intézet régebbi könyvtára.

Az értesítő a becses ajándékért köszönetet mond a pesti hitközségnek. Ugyancsak köszönettel adózik az I. M. I. T-nak is, mely jutalomkönyv gyanánt való szétosztásra kiadványait több példányban küldötte meg. Elmondja azután, hogy mikép ünnepezték meg a 48-as törvények szentesítésének félszázados jubileumot, meg hogy a millennáris kiállítás elismerő oklevéllel tüntette ki az intézetet. Azután a f. évi február havi rabbiavtásról ad számot és, mint eddig is mindig, közli nemesak a rabbiseminárium legfrissebb termésének alkalmazására vonatkozó adatokat, hanem a régiekre vonatkozó változásokat is. Az idén avatott rabbik közül alkalmazást nyertek: Heves Kornél dr. Szonokon, Kecskeméti Ármin dr. Makón és Löwinger Adolf dr. Szegeden (segéd rabbi). A régebbiek közül: Büchler Sándor dr. Keszthelyen, Frank József dr. Murassombaton és Lichtmann Mór dr. Ujpesten (titkár és rabbi helyettes). Az intézet volt növendékeinek állásában történt változásairól a következőket írja az értesítő: Fischer Gyula dr. volt győri rabbi Prágába hívták, Friedmann Dávid dr. volt szegedi segéd-rabbi pedig Zsolnán alkalmazták rabbinak.

A seminárium növendékei közül a pesti hitközség a lefolyt évben is többet alkalmazott hitoktatóul. A közhatóságok és bíróságok a lefolyt évben sokszor kértek a semináriumtól szakvéleményt, melyekre mindannyiszor Bloch Mózes tanár felelt.

A semináriumi alsóbb osztályok ötödévesei május 15-ikén tettek héber írásbeli érettségit és 19-ikén szóbelit. A világi tárgyakból az írásbeli május 19, 20, 22 és 24-ikén, a szóbeli június 8 és 10-ikén volt Pasteiner Gyula dr. egyetemi tanár kormánybiztos jelenlétében.

Az intézetben főnnálló theologiai és önképzőegyesületek a lefolyt évben is szépen működtek, az Écz chajim segítő egyesület támogatói megszorodtak s az intézeti könyvtár részben ajándékozás, részben vásárlás útján gazdagodott.

A kitűzött pályakérdések közül az egyiket Rappaport Béla dr. nyerte meg, a másikat, melynek bírálata különösen kedvező, Weisz Mór. A folyó tanévre 1899 évi

május 1-én lejáró benyújtási határidővel Schey Fülöp díjára pályakérdést tüztek ki e czimen: A metempsychosis tana a zsidó irodalomban.

Az értesítő ezután halálozásokról emlékszik meg, majd a tananyagot közli. Ebből azt látjuk, hogy a felső osztályokban a vallás tudományi anyagot — bele nem érve az egyetemen hallgatni kötelezett órákat — heti 24 órán adták elő, míg az alsóbb osztályokban a vallás tudományi anyagra 23 és a világra heti 19 óra jutott.

Végül még az Écz chajimról valamit. Ennek rendes évi bevételei 1339 frt 30 kr. rugtak, alapítványokban befolyt 1280 frt és templomi adományokban is 458 frt. Az összes bevételek különben 6079 frt 25 krt tettek ki, míg a kiadások 3337 frt 95 krra rugtak. A vagyon 62,677 frt 31 kr. H. S.

H i r e k.

Évi százezer frtot a Szentföld zsidó gyarmatosainak!

Az ép elmúlt, Sionnak szentelt gyásznapiokban kis irat jutott kezeinkhez, melyben föl vannak sorolva mindazok a jöltevők, kik a Szentföldön alkotott zsidó földmivelő gyarmatok megteremtése és föntartása körül különös érdemeket szereztek. Találkozunk a névsorban angol, német, francia, holland, orosz, sőt egyiptomi és kisázsiai emberbarátokkal, keresztényekkel és zsidókkal egyaránt, csak magyarországgal nem találkozunk egyetlenegyvel sem. Mert hát zsidó közérzület dolgában mi magyar zsidók tán utolsó helyen állunk a mivelte nemzetek zsidói között, amit sokan tán dicséretnek hajlandók venni, amivel csak azért nem értünk egyet, mert ilyen dicsérethez rop-pant olesón lehet hozzá jutni. Csak nem kell áldozni.

Szerintünk abszolute nem emeli a patriotizmust, ha távortartjuk magunkat attól, hogy vallásukért hazájukból kiüldözött hittestvérek javára teremtett új otthon, új élet-föltételek létesítéséhez hozzá nem járulunk. Tiszteletbecsület a magyar zsidók hazafiságának, melynek elmélyedésén, mind nagyobb körökre való kiterjesztésén mi is fáradozhatlanul dolgozunk, de azért csak nem állíthatjuk, hogy pl. a világ legpatriotikusabb zsidósága, a francia, csorbát ejt hazaszereteten, mert oly nagy áldozatkészséggel támogatja a palesztinai zsidó gyarmatosítás ügyét; hogy egyes családok százezreket költenek az új zsidó falvakra, melyek száma most már megközelíti a félszázat, és épen azok a családok, melyek a sionizmust a leghatározottabban elutasították maguktól.

Mi is egyre azt hajtogatjuk: nem akarunk tudni a sionismusról — ami nagyon helyes — de azért készek vagyunk támogatni a hitük miatt hontalanná vált szerencsétlen zsidókat. Mert mi csak a politikai sionizmusnak vagyunk ellenségei, már csak azért is, mert az a zsidó nemzeti eszmét táplálja, holott a magyaron kívül más nemzeti eszme nem kell sem testünknek, sem lelkünknek. Magyarok vagyunk minden izünkben, minélfogva nemzetiségünk sem lehet más, mint magyar, egyedül csak a magyar.

Más a humanista-sionizmus. O, ennek nagy hivei vagyunk, ezt gyakoroljuk régóta és készek vagyunk áldozni oltárán akár mikor. Szóval: jótékonytságot igen, politikát nem.

De hát hol és mikor gyakoroljuk azt a nagy hangon hirdetett nagy jótékonytságot Sion iránt?

Igaz, támogattuk annak idején a kiüldözött muszka zsidókat és a jamborak közülünk, ha apró adományokkal is, de állandóan támogatják a Jeruzsálemben szent

életet élő szegény hittestvéreket, — csak hogy ez nem az, mit most *Sionnak* neveznek. Sion alatt ma a szemeink előtt támadt palesztinai zsidó földmivelő gyarmatokat értik. Már pedig *ezekért* vajmi keveset tettünk még, sőt, ha nem restelném, azt mondanám, semmit sem.

Pedig milyen könnyen tehetünk érték és milyen sokat.

Sokan tán meglepődnek, ha azt mondom, hogy évenként legalább *egyszáz ezer* forinttal támogathatjuk földmivelő testvéreinket Palesztinában, anélkül, hogy krajczárnai áldozatunkba kerülne.

Csak egy kis jóakarát, kis figyelem kell hozzá, különösen hitközségeink részéről.

Ha azt mondtam 100.000 frttal, keveset mondtam; mert a magyarországi zsidók jóval többet költenek minden esztendőben az *eszróg*-gyümölcsre, melyet sátoros ünnepre Korfuból hoznak, arról a szigetről, melyen a cedrafákat ártatlanul ontott zsidóvérrel trágyázzák (csak emlékezzünk vissza az öt év előtti *korlú zsidóüldözésre*); az országból, melyben rosszabbul bánnak a szegény zsidókkal, mint hajdan Pharaó Egyiptomban. (Hej, ha mi azokat a görögországi állandó zsidóüldözéseket mindig regisztrálnók.)

A földről, hol prófétáink és nagy tanítóink jártak, csak a Kelet zsidósága hozta eddig az *eszrógot*. Európa zsidósága Korfuból kapta, hol óriási kiterjedésű czedrakeretek vannak és hol az *eszróg*termelésre, igaz, egy pár olasz és görög zsidó ügyel föl, de a hol a roppant nyereséget, mely megközelíti az évi két millió forintot (ott szerepel Görögország bevételei közt a minden évi állami statisztikában) a jó görögök rakják zsebre, a nemzetek között Izrael legkegyetlenebb ellenségei.

Ha a hajdani ősök földje nem szállíthatott eddig elég czedrát, mert nem voltak, a kik műveljék, szállíthat most, midőn a zsidó gyarmatok kilométerekre terjedő kertekben az *eszrógot* nevelik.

Nekünk pedig nem kell tennünk mást, mint hogy a pénzt, melyet eddig a görögöknek adtunk, azt most a hazajukból kiülődött és most új fészket rakott szegény hittestvéreinknek adjuk.

Jelentse ki minden magyarországi zsidó hitközség, hogy *csak palesztinai zsidó gyarmatokon termelt eszrógot* akar használni ünnepi áldozó gyümölcsül és kötelezze a czedrakereskedőket és szállítókat, hogy a gyümölcs *palesztinai származását igazolják*.

Bizottságok, melyek a vételt közvetítik, vannak Jeruzsálemben, Jaffában és Hebronban; lépjenek ezekkel összeköttetésbe a kereskedők, vagy küldjenek megbízottat a kolóniákra, hol az *eszrógot* egyenesen a termelőktől vásárolhatják.

Van szóval út, mely a szentföldi *eszrógokhoz* vezet, csak a községek akarják és akarják igazán és megváltoztathatlanul. Ezt tegyük; ez legyen a mi sionizmusunk.

Sz. M.

— **Hirsch báróné jubilaris alapítványa.** *Hirsch* Mórész báró Bécsben is tartott fön olyan jótékonyági irodát, minőnek áldásos működése Magyarországon is ösmeretes. Ez a bécsi iroda azonban inkább csak észlelekben visszatérítendő kamattalan kölcsönöket juttatott a rászoruló iparosoknak és kiskereskedőknek, de kivételes esetekben ajándékokat is adott. Az iroda a báró halála óta *Hirsch bárónétól* kapta bőséges segélyforrásait, melyeket most a nagy filantrop szellemében eljáró özvegy az osztrák császár jubileuma alkalmából véglegesített. A »N. Fr. Presse« szerint ugyanis *Hirsch báróné másfélmillió forintos császári jubileumi alapítvány* formájában

biztosította minden időkre a bécsi jótékonyági iroda segélyforrásait. Az alapítvány azonban valójában nagyobb, mert mindazok az összegek, melyek eddig a kölcsönön adott pénzből az iparosoktól és a kiskereskedőktől visszatérültek és még vissza fognak térülni, szintén az alapítványhoz csatolandók. Az alapítólevél formuláját a báróné már bemutatta az osztrák belügyminiszternek. Eszerint a *Hirsch báróné fele jótékony alapítvány* 1899 évi jan. 1-én kezdi meg működését az osztrák parlamentben képviselt összes tartományokban. Jövedelmei *első* sorban zsidó hitű segélyreszorulók támogatására fordítandók, de a rendelt kuratorium határozatából *máshitűek* is részesíthetők bennük. Érdekes, hogy *Hirsch báró* már régebben is tett jubileumi alapítványt Ausztriában. Ez a tizenkétmillió galicziai alapítvány, melynek létesítésére az osztrák császár 40 éves uralkodói jubileuma szolgált alkalmul.

— **Oroszok térfoglalása Palesztinában.** Az a reménység, melyet a sionisták az új zsidóországnak Palesztinában való föltámasztásához fűznek, nagyon megcsappanhat azokban, a kik nyitott szemmel nézik, mi történik a szent földön. A szent földön Oroszország rendszeres hódítási politikát folytat, nem karddal kezében, nem is ágyuval, hanem, a mi legbiztosabb: pénzzel, iskolákkal és missionáriusokkal. Egy német katolikus lap panasolja ezt a térfoglalást, bár annak a török uralmat védeni nincs oka. De mennyivel több panaszra ad okot a szentföldi orosz térfoglalás, ha azt zsidó szempontból tekintjük! Mert épen az orosz uralom, a mely a legkegyetlenebb Jezus szülői vallása ellen s épen e kegyetlenségek kikerülése végett keresnek a legtöbben humanizmusból, mások, a sionisták, politikai ábrándból az üldözött zsidók számára új otthont a szent földön. Az oroszok térfoglalása Palesztinában és pedig főképen syr földön Damaskus körül, tönkre teheti a szent földi gyarmatosítást is; a tervezett zsidó állam létesítését, a sionisták ábrándját pedig — ha egyéb okok nem is tennék képtelenné — az oroszok mesterkedése újabb bajok kútforrásává fogja tenni. Ezt most az új sionista kongresszus küszöbén meg kellene gondolniok az ábrándok terjesztőinek és számot vetve a titokban támadt, de folyton előtérbe nyomuló új helyzettel, melyet az oroszok készítenek, ki kellene hiveiket is ábrándítaniok.

— **A királyné kezelő orvosa a nauheimi fürdőn zsidó.** Minden ujságolvasó és királynénk drága életeért aggodó magyar ember tudja, hogy ennek az orvosnak *Schott* dr. a neve, akiről most az a hír érkezett, hogy a heszeni nagy herceg tanári címmel tüntette ki.

— **Papiktatás.** A szászvárosi hitközség megválasztott rabbija, *Rosenblüh* Jenő dr., július 31-én foglalta el állását. A hitközség egy előkelő tagokból álló küldöttsége — *Neumann* Jánossal az élén — az új rabbi elé utazott Dévára, ahol *Leitner* Mihály dr. ügyvéd, aki az újrabbinak szemináriumbeli conseholarisa volt, csatlakozott a menethez. Szászvároson megérkezve, a vasuti állomásnál *Singer* Adolf intézett üdvözlő beszédet a fiatal rabbihoz. Innen a menet hossza kocsisorban a templom udvarába vonult be, ahol a szászvárosi hitközség elnöke, *Schul* Győző dr. ügyvéd, szívélyesen üdvözlővén a megérkezett rabbit, felkérte őt székfoglaló beszédének megtartására. Erre felhangzott a szászvárosi hitközség kántorának érczes hangja, amelyet egy előkelő hitközségi tagokból alakult énekkar mesterileg kísért és *Rosenblüh* Jenő dr. a 125. zsoltár elreczitálása mellett vonult be az ez alkalomra szépen dekorált templomba. A székfoglaló beszéd, a melyet ezután a fiatal rabbi tartott, úgy tartalmilag, mint előadását tekintve egyaránt kiváló

volt és nagy hatást gyakorolt még a szépszámmal megjelent keresztény hallgatókra is. A papiktatásról ezekben beszámolva, ki kell emelnünk, hogy nagy nyereség az, hogy úgy vallási, mint nemzetiségi tekintetében oly exponált helyre, mint Szászváros, oly modern és hazafias szellemű rabbi került, mint *Rosenblüh* Jenő dr. A szászvárosi hitközség lelkes elnökének, *Schul* Győző doktornak érdeme ez jórészt.

— **Jótékonyág.** Néhai Erényi *Ullman* Sándornak, a felekezeti közélet e korán kidőlt előharcosának emlékét az első gyászforduló alkalmával nemes cselekedetekkel újította föl gyászoló hitvese. Halmos polgármester kezéhez 1000 frtot juttatott a főváros szegényei között felekezeti különbség nélkül való szétosztásra. A pesti izr. nőegyesület árvaházánál és a Ferencz-József kereskedő kórháznál egyenkint 1000 frtos, a magyar izr. ösztöndíj alapnál pedig 2000 frtos alapítványokat létesített.

— **Mirjam.** Imádságok zsidó nők számára. Irtá: *Kiss* Arnold dr. veszprémi főrabbi. Nem az egyellen, de a legújabb magyar imádságos könyv ez a zsidó nők számára, amely most került ki a sajtó alól *Köves és Boros* veszprémi könyvkereskedő cég kiadásában. Az új magyar nyelvű imakönyv közel 400 oldalra terjed szép *velin papíron* nagy betűkkel nyomva. Az imák közt versek is találhatók és szerzőjük ezekben épp oly poeta és pap mint a prózában írt imákban. A mély kedélyű és mély vallásos ihletű szerző édesanyjának, dr. *Klein* Mórné nagybecskereki rabbinének, ajánlotta imakönyvét, melynek érdemi méltatásáramég visszatérünk. Addig is mutatoul egyik szép darabját a »Neili«-t közöljük:

Alkonyodik . . . hajlik a nappal, az este immár árnyékot ejt a földre. Én Istenem! Uram! engem templomban lel még az alkonyat. Nem tudok megválni a te kegyelmednek szírtjétől addig, amíg a szívemet békességbe nem ringatja a bizalom. Úgy félek, úgy remegek előtéd alélt gyöngeségben, hogy irgalmas vagy-e, én Istenem! énhozzám? Testemnek nem kell táplálék addig, amíg ki nem sírtam magamat — epedő ajkamnak üdítő ital nem izes addig, amíg a lelkem éhes . . . Halkan gyulladnak im az esteli égbolt bitoros peremén a csillagok ezrei; hűsít a szellő, zsongit az alkonyi lég . . . óh lobbantsad ki, én jószágos Istenem! az én kétségeim éjszakájában a te segítségednek csillagfényét; hűsítse izzó tépődéseimet a te kegyelmed, altasson el a bizalom benned.

Megyek a küzdelem elé . . . járok ismét hétköznapi utakat; csalán csip rajta, a tövis megszúr, bojtortján megmar. Innen a te hajlékodból viszek magammal csitító balzsamot a sebeimre. Ha majd éget a kétségbeesés, ha majd szürni fog rossz emberek irigysége, ha majd megmar a fájdalom — hozzád kiáltok akkor, és sebemre rácsöpögtetem hitednek vigaszát.

Egyedül te ne hagyj el engem! — mert a földi bánat ellen, az emberek gonoszsága ellen van védelem, de akit te eltaszítasz magadtól, az feneketlen mélységbe van taszítva.

Alkonyodik . . . a nappal távozik. Óh a te irgalmadnak én hozzám ne légyen soha alkonya! Elvesznék abban a sötétben, amelyben még te is elhagynál engem. Sokszor és újból kérlek: bocsásd meg az én bűneimet! Haligassad meg az én imáimat! Védelmezd meg a kedveseim!

Mind, akik könyörögtek ma teelőtéd, vigasztald meg őket. Hiszen olyan sokféle az emberi nyomoruság. Adj erőt a csüggedőnek, hogy a földről újra fölemelkedjék. Nyujts védő kart a szenvedőnek, hogy enyhüljenek kínjai! Vedd védelmed alá az árvát, hogy egyedülvalóságát el tudja viselni! Töltsd el világossággal a kétkedőnek keblét,

hogy tudjon benned hinni! Töröld le a reményeit siratónak könyvét, hogy megbecsülje a te legfőbb javadat; az életet! Tartsad együtt a családok egymást szerető tagjait, hogy egyenlenség, czivódás és félreértés ne szitson haragot köztük! Betegséget, kinlódást és bánatot tarts távol tőlünk! A te magasztos hited, Izrael vallása, virágozzék, erősödjék az ember szívében, és ne lankadjon házainkban!

Alkonyodik . . . egyre sötétebb az este. Majd egykoron . . . így leszen alkony életünkben is Istenem! Atyám! Hosszabbak lesznek az árnyak, hűvösebb lesz a lég. Óh vezess csöndesen, békésen az élet útjain, hogy a napoknak alkonyához ne érzünk szenvedéstől összetörve, hanem megnyugodva a változhatatlanban, szeliden megbékülve, bűnöktől engesztelve, a te neveddel ajkunkon. A te neveddel ajkunkon, a vallomással igyen: »Halljad Izrael! az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlenegy! Ámen!

— **Minden zsidó.** Sokszor halljuk ezt a mondást olyankor, mikor inferioritást akarnak bizonyítani a zsidóhitűekre. És mégis azt látjuk, hogy a mikor a kereszténység igazán föl akar emelkedni, igazán az ihlet, az emelkedettség köntösében akar mutatkozni, akkor előkeresi azt, a mi zsidó. Két adalékunk van erről a lefolyt hét krónikájából. Az egyik hazai, a másik idegen. *Ruschek* Antal győrvárosi plébános nagy ünnepélyesség között tartotta meg e héten ezüst miséjét, a melynek során pompás beszédet mondott. A férfiú, a kit ez alkalomból országSZerte ünnepeltek, eme ünnepi beszédének végére alkalmasabb, ihlettebb, többitmondó befejezést nem tudott illeszteni, mint azt, melyet mi zsidók áhroni áldás név alatt ismerünk. Hogy az ünnepi mise résztvevői közül azok, a kik ezt a kohanita-áldást ismerik — zsinagógában levőnek ne képzeljék magukat, a jubiláris lelkipásztor természetesen egy-két szóval igyekezett a keresztény jelleget is kifejezésre juttatni. A másik adalék németországi és a lefolyt hét világpolitikai eseményével áll kapcsolatban. Bismarck halála alkalmából t. i. a német császár gyászisztizteletet tartatott a Vilmos-templomban, melyen ő maga és felesége is jelen volt. A gyászbeszédet *Faber* udvari pap mondotta s alapigéül ezt a bibliai verset választotta: »Az emberek a rét virágaihoz hasonlóak; szél száguld rajta keresztül és nincsenek többé és helyeiket sem ösmeri többé senki.« A 149. zsoltárral is remekelt az udvari pap, a melyik így kezdődik: »Hallelujah, új dalt zengjete az Urnak.« Nem panaszképen mondjuk el mind ezt. Ellenkezőleg, dicsekszünk vele, hogy a legjelentősebb órákban és alkalmakkor a keresztényeknél is »minden zsidó«, zsidó magasztos értelmében s nem úgy, a mint ellenfeleink föl szeretik tüntetni.

— **Björnson nyilatkozatai.** A nagy norvég poeta a Dreyfus-ügyben a napokban több levelet írt, a melyekben néhány olyan megjegyzés foglaltatik, melyeket nekünk a felekezeti lapnak (a Dreyfus esettől függetlenül) is illendő följegyeznünk, mert általánosabb értékűek. Ime. Egyik levelében így ír Björnstjerne Björnson: »Drasztikusabban nem bizonyosodhatik be, hogy a zsidógyűlölet, mennyire megmérgezhetheti a fantáziát és mennyire megzavarhatja az igazságosság érzetét. Mint a világ legtermészetesebb dolgát, találják fel azt a vádat, hogy a zsidó mindenre képes. Még csak vizsgálatot sem indítanak. Egy fertőző morális pestis ez a gyűlölet és Franciaországba bevitték ezt a pestist.« Más helyütt meg ezt mondja: »Meg akarom ezt az alkalmat ragadni, hogy megállapítsuk minő helyén való, a zsidóhecczelőket helylyel-közzel arra figyelmeztetni, hogy *vallás-alapítónk valóban zsidó volt.* Ha a zsidó Dreyfusznak mások bűneiért

kell szenvednie, úgy annyiban követi a nagy példát, a mennyiben ezt a képzelhető legnemesebb méltósággal teszi. Vessék vele össze a keresztény üldözők, valamint általában a zsidóhecczelők magaviseletét!

— **A journalisztika köréből.** A Magyar Távirati Iroda és az Országgyűlési Értesítő, ez a kétegy előkelő hírlapi vállalat *Radó* (Rothfeld) Samu dr. tulajdonába ment át, akinek publicistikai tevékenysége a múltban is sok figyelmet keltett. Új vállalata élén az egész magyar sajtó nagy előismeréssel köszöntötte.

— **Zsidó munkások szombatja.** Az angol chief rabbi *Adler* dr. egy körlevelében nagyon panasolja, hogy rohamosan növekszik azon zsidó munkások száma, akik szombaton dolgoznak. Az Eastendbeli zsidó munkásokról van tulajdonképpen szó, akik nagy számmal vannak. Ez ügyben a Jewish Working Mens Clubban a minap sir *Montagu* Sámuel baronet elnöklété alatt meeting volt, amelyen elhatározták, hogy minden törvényes eszköz fölhasználásával oda törekcszenek, miképpen a hitközségi tagoknál elérjék azt, hogy a zsidó munkásokat szombaton ne dolgoztassák. E végből a meeting határozatának végrehajtói a Sabbath Observance Committeevel egyöntetűen fognak eljárni.

— **Mire jó a nyomoruság és üldözés?** A nyomoruság és üldözés mindig csak a butításra és az elmaradottság elősegítésére alkalmas. Ennek bizonyosságát szolgáltatja a mostani galicziai zsidó üldözések főhelyén, Neu-Sandezben székelő rabbinak egy ediktuma, melyet a múlt szombaton ünnepélyesen olvastak föl a zsinagógában. A sandezi rabbi így magyarázza a galicziai zsidó üldözéseket: »Nagy bűneitek miatt mérte rátok Isten ezt a csapást; asszonyaitok bűnei miatt, a kik nem nyíraták le a hajukat és parókat viselnek, s mert kalapban büszkélkednek az utcán, azért ért bennünket e szerenlenség. Ezért javuljatok meg, tegyétek le a cziczomát, nyíriátok le a hajatok, kössétek kendőbe fejeteket, imádkozzatok irgalomért és Isten nem vonja el tőleteket segítő kezét.« A sandezi bölcs rabbi szerint tehát az asszonyok nyíratlan haja az oka minden bajnak, holott mások úgy vélik, hogy csak az olyan rabbik okai a bajnak, a kik így butítják hiveiket.

— **Halálozások.** *Montag* Mór nagybirtokos budapesti lakos, f. hó 1-én 69 éves korában jobb létre szenderült. Munkás életeért, nagy körben, de csendesén gyakorolt jótékonyágáért, előkelő társadalmi szerepeért, nagy családjának gyászában őszintén osztozik a fővárosi társadalma.

Krausz Lipót fővárosi kereskedő, aki részt vett a szabadságharcban is, Karlsbadban, a hol üdülést keresett, meghalt. Temetni idehozták a fővárosba, amelynek társadalma nagyon szerette az öreg urat, aki a közelet különféle térein szereplő fiakat adott a nemzetnek. Az egyik, Ede, ügyvéd, a másik, Adoll, keresk. kamarai tag, a harmadik, Manó, cs. és kir. főhadnagy. Nagy részvéttel temették.

Kun-Szent-Miklózsról *Bauer* Ignác megyei és városi bizottsági tag elhunylát jelentik. Közéleti szerepeért és előkelő társadalmi állásáért, melyhez jó szíve is járult, sok volt a tisztelője. 78 évet élt. Temetésére Budapestről vittek papot, *Weiszburg* Gyula drt és a gyászszertartás végzésére *Lazarus* főkántort a karral. 6 fia és 3 férjezett leánya gyászában őszintén osztozik a tisztelők nagy sokasága.

— **Két eljegyzés egy családban.** A bajai tudós főrabbinak, *Adler* Lipót dr.-nak két fia tartott a napokban kézfogót. Egyik fia, *Adler* Vilmos dr. hatvani főrabbi *Gottlieb* Jakab szegzárdi nagykereskedő és földbirtokos nagy-

miveltsgü egyetlen leányát, *Leopold* Sándor községkerületi elnök bájos unokahugát jegyezte el. Másik fia, *Adler* Lázár, tabi igazgató-tanító pedig *Korn* Sarolta kisasszonnyal, a tabi kántor szép és művelt leányával váltott jegyet.

— **Esküvők.** *Katz* Mózes, nyitrai főrabbi, szép-műveltségü leányát, *Ida* kisasszonyt *Klein* Manó kereskedő f. hó 3-ikán feleségül vette Nyíran.

Deutsch Ármin, a pesti izr. fiúvárház érdemes tanítója, *Gradenwitz* Emma kisasszonyt folyó hó 1-én menyeezet alá vezette Posenben (Németország).

— **Az angol »idegen bill«**, mely az orosz lengyel zsidó bevándorlásnak Britániában útját akarta vágni — egyelőre lekerült a napirendről. *Balfour* lord maga jelentette ki, hogy ezt a billt, mely szellemében ellenkezik a hagyományos angol szabadelvűséggel, most tárgyalni nem lehet, bár a főrendiház már elfogadta. A bill evvel nem került le véglegesen a napirendről, de egy darabig pihenni fog.

— **Disraeli Benjamin czimere.** A nagy angol államférfi lord Beaconsfield, a ki büszke volt zsidó származására, mint a Frankf. Ztg. írja, midőn D'Israeli-ből lord Beaconsfielddé lett, a következőkép szerezte meg czimerét. A prágai zsidó temetőben nyugszik egy zsidó, a ki a harminczéves háboruban nagyon kitüntette magát. Midőn ugyanis *Gusztáv* Adoll a svéd király, a várost ostromolta, ez a zsidó hitfeleiből önkéntes csapatot szervezett s ennek élén olyan bátran viselkedett, hogy a császár nemesi rangra emelte miatta. Mikor meghalt, nemesi czimerét sirkövére vésték, mely ma is ott áll a prágai zsidó temetőben. Ennek a zsidónak czimere azonos a lord Beaconsfieldéval, melyet a bécsi brit követségnek egy attachéja a nemessé lett D'Israeli megbizásából másolt le ennek számára.

— **A marosvásárhelyi háziezred 100 éves jubileumát** nagy ünneppéggel ülte meg július hó 29-ikén. Az örömnappra Lajos bajor herczeg is megérkezett, aki előtt a helyi hatóságok és felekezetek képviselői tisztelegtek. A tisztelgők soraiban ott volt a marosvásárhelyi két zsidó hitközség küldöttsége is, amelyet Mandelbaum Ármin rabbi vezetett, így juttatva kifejezésre a felekezet egységét, amit mint örvendetes dolgot jegyzünk föl.

— **Valami büzlik . . .** Szombathelyen van egy orthodox hitközség is, amely miután a másik hitközséggel bajt már nem csinálhat, a saját kebelében gyakorolja magát a torzsalkodásban. A szombathelyi orth. hitközségnek t. i. kétféle tagjai vannak, a józanabbak, akik a magyarság felé húznak nemcsak érzelemben, hanem formákban is; továbbá a maradók, akik magyaroknak érzik ugyan magukat, de a hagyományos régi német formáktól szabadulni nem tudnak. Eme viszonyok folytán sok hercze-hurcza van a hitközségben s a maradók s a német formákhoz ragaszkodó párt mindent elkövet, hogy a maga »elveit« és elvtársait juttassa diadalra. Most is július hó 31-ikén előjárósági választásnak kellett volna lennie; a német párt azonban elsikkasztotta a magyar választókat. A sérelem és szabályellenes eljárás a vallás és közoktatásügyi miniszter elé került, aki *táviratilag betiltotta* az előjárósági választást. Hiszszük, hogy az orth. iroda majd rendet csinál a békétlenkedők között, még pedig olyan értelemben, hogy a magyarság érdekében kár ne essék.

— **A saktolás mellett.** A badeni állatvédő-egyesület aziránt folyamodott a német kormányhoz, hogy a saktolást mint állatkinzást tiltsák el. A nördlingeni állatvédő-egyesület ellenben a kerületi állatorvos véleményé-

vel felszerelve, előterjesztést nyújtott be, melyben a saktolást állatvédői szempontból a leghumánusabb kivégzési módnak deklarálják.

— **Vigyázní tessék.** A szentföldi zsidó gyarmatosítást az újabb időben némelyek üzleti czélokra használják ki. Igy mostanában is alakult egy jersichói telepítvény, amely nem egyéb mint öt család; szövetkezése illetéktelen koldulásra. Ez az 5 család, mint a »Zion« irja, »Société de colonisation des émigrants Russes« hangzatos czimü pecséttel és ily föliratu leveleivel tévedésbe ejti a hiszékenyeket. A czimre tehát vigyázní tessék.

* **Zsidó penzionatus.** Az *Ehrenkrantz*-féle nagyszombeni zsidó penzionatusban még néhány hely üresedésben van. A növendékek a leggondosabb valláserkölcsi nevelésben és gondozásban részesülnek. Kiváló szakszerű oktatás a héber és francia nyelvekben is, a többi iskolai tantárgyak mellett. Bővebb értesítést az intézet vezetősége Nagyszombenben nyújt.

* **Fölvívjuk t. olvasóink figyelmét** *Glogowski és Társának* világhírű »*Remington*« írógépekről szóló, mai és következő számainkban megjelenő hirdetésére.

* **Családi és nemesi ezimerek,** régi festmények javításait, olajfestményeket, művészi kivitelben eszközöl: *Linhart Vilmos,* arcképfestő műintézete, Budapest, VIII. Hunyady-utca 27. szám (saját házában). Telefon.

ESZTERKA.

Szomorujáték négy fölvonásban.

— Irta: *Philippson Lajos.* —

— Fordította: *Haber Samu.* —

(Ötödik folytatás.)

Kázmér:

A nyom, te mondd, Dóminikben indul,
Eredj, fiam, oda nemes lesedre.
Jutalmad érte elnyered. Mivel
Bejáratos vagy ott, kutass figyelve,
Ügyeld meg a barátokat, erdőre
Ki vitte gyermeked, ki jár ki és be
Meg oszt: miről susognak ott titokban,
S beszéld el azt nekem, mit észrevettél.

György:

A büntelent s királyomat örömmel
Szolgálom én.

Kázmér:

Titokban itt mi készült:

Nagyobb a terv. Egy szál zsidót s egy árva,
Erötelen leányt legyőzniök
Ily összeesküvés hián lehet.
Nagyobb az ok, mi teltre készíti őket,
Ah, rémesebb tehát.

György:

Uram, megyek már.

Kázmér:

Helyes, fiam. S ha oly világos volna,
Mikép a gyermekész belátna résein
S az összeesküvésnek szála mind
Ki von' bogozva — akkor is bíránk
Vegyék elő pörük, s a rend szerint,
A nép előtt tegyék ítéletük.
S mivel te, tudva hányadán vagyunk,
Megóvni vétlenek jogát buzogsz:

Időben állj, megvédve általam, a
Bírói szék elé és hangosan
Hirdessed ott a tiszta színvalót.

György:

A színvaló tüzével eljövök
S fölperzselem hamis tanújelük'.

Kázmér:

Jutalmazód leszek buzgalmadért.
Igazt, nemest, oh, észrevesz királyod
A szolganéppen is, s nem hagyja veszni.
Az igazaknak istene kíséren!

(György elmegy.)

Hatodik jelenet.

Kázmér. Eszterka. Egy udvaros.
(Az udvaros bekiséri Eszterkát.)

Udvaros:

Bocsánat, én uram, jövet között
Oly gyengeség fogá az aggot el,
Eléd hogy nem kerülhet úgy; ezért
Előszobádban elmaradt.

(A király int, az udvaros elmegy.)

Hetedik jelenet.

Kázmér. Eszterka.

Kázmér

(kis szünet után Eszterka felé lép):

Leányka, mond neved.

Eszterka:

Eszterka.

Kázmér:

S apádé?

Eszterka:

Himmel.

Kázmér.

Mesziről jövétek?

Eszterka:

Spanyol földről, apám hol orvosolt,
De számüzék, mivel bevadolak
Varázsoló gyanánt, midőn királya
Sebét gyógyítani tudta. Onnan aztán
Frankhonba ment, hol én születtem.

Kázmér:

S miért, hogy ott se tudtatok maradni?

Eszterka:

Oh, újra elzavarták, nászruhát mert
Királya asszonyának ő remekbe szőtt.
Tanulta ezt művész-keze. A többi
Takács-irigye vádolá tehát, hogy
A nászruhába méreg von' beszöve.

Kázmér:

S hová futott?

Eszterka:

Frankfurtba, Majna mentén.

Kázmér:

Mi volt itt sorsotok?

Eszterka:

Himeztünk szőnyeget

S elédegtünk csöndesen, de jól.
Hanem dühös csapat került csak egyszer
A városunkba, mely vörös keresztet
Viselt kabátain, vad ökliben
Pedig a szablya villogott. Nem várva
Belörték a zsidó negyedbe s ottan
A házakat felpörkölék, az aggot,
A gyermeket, miként a nőt s a férfit,
Ha nem szökött, legyilkolták — ijesztő
Regélni is. Anyám a tűzbe halt,

Fivéreim gyilokba vesztenek,
De én s apám épen maradtunk;
Pedig, szegény, halálra ő is vágyott
De én s a hit nem engedők.

Kázmér:

Iszonylató!

Eszterka:

Sok évig ödönögtünk oszt' nyomorban,
Bejárva févilágot; vert a zápor,
Didergni késztetett zimankó,
Nem volt fődél s a bétevő falat
Se volt meg mindenütt. Ép akkoron jött
Hírül a lengyelek dicső uráról
A hitfelek között: szabad hazát
Hogy adna ő még a zsidónak is.
Utunk ide hozott tehát s apám
A rejtező kis erdei lakok
Között kereste otthonunk, hogy éltét
Egészen észrevétlenül leélje.
Két éve mult s imé, — rabok vagyunk már!

Kázmér:

A sors gonosz, mi népedet megüli:
Való; segítni rajt' ki vágya nincs.
Az Úrnak ez sötétlő rendelése
S okát teremtett lény nem tudja adni.

Eszterka:

De ajkra száll ajakról hitfelimnél
A monda: változást hoz az időfutás.
És eljövend, ki mélyre süllyedettet
Emel magasba.

Kázmér.

Hit ez csupán, fiam.
(Folytatása következik.)

A somogy-csurgói izr. hitközségtől.

Pályázat.

Alulírt hitközség évi 1000 korona fizetéssel, természetbeni lakással és a szokásos mellékjövödelmekkel javadalmazott rabbi-állás betöltésére pályázatot hirdet.

A rabbi teendői: az összes rabbi-funkciók teljesítése, hitoktatás a főgimnáziumban, a tanítóképző-intézetben és a felekezeti elemi iskolában, valamint magyar hitszónoklatok tartása.

Szemináriumot végzett, okleveles rabbi urak felkérésnek arra, hogy pályázati kérvényeiket kellően felszerelve, f. é. augusztus hó 20-áig alulírt elnökséghez küldjék be.

A választás meghívásra tartandó próbaszónoklat után fog megejteni.

A meghívottak közül a megválasztott tarthat csak igényt az utiköltségek megtérítésére.

A rabbi-állás a választás után elfoglalandó.

Somogy-Csurgó, 1898. augusztus hó 31-én.

A somogy-csurgói izr. hitközség elnöksége.

A szabadkai izr. hitközségtől.

Pályázat.

A szabadkai izr. hitközségnél folyó évi szeptember hó 1-én egyelőre ideiglenesen két évre betöltendő hittanári állásra ezennel pályázat hirdettetik. Évi javadalom 800 frtban megállapított készpénz-fizetésből áll.

Pályázóktól megkivántatik hogy:

a) az orsz. rabbiképző intézettől nyert hitoktatói képesítéssel birjanak; előnyben részesülnek azok, kik az orsz. rabbiképző intézettől nyert rabbiképesítési oklevéllel birnak;

b) a megválasztott hittanárnak kötelessége leend a helybeli főgymnasium nyolcz osztályában, valamint a polgári fiu- és leányiskolában a hittant minimális heti 24 órában tanítani.

Pályázni szándékozók felhivatnak, hogy az életkort és családi állapotot feltüntetvő, az eddigi működést és előéletet igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényüket az alulírt előjáróságnál legkésőbb folyó évi augusztus hó 10-ig terjeszszék be.

Szabadka, 1898. július hó 14-én.

Salzer Samu,
h. hitközségi jegyző.

Kunetz Ignác,
h. hitközségi elnök.

Az érsekújvári congr. izr. hitközségtől.

Pályázat.

Az érsekújvári congr. izr. hitközség f. évi szeptember 1-én megnyitandó 4 osztályu felekezeti polgári leányiskolát szándékozik szervezni és pedig olyképpen, hogy egy zsidóvallásu polgári iskolákra képesített tanár vagy tanárnő ezt életbe léptesse. Az első évre a hitközség részéről 500 frt (ötszáz) szubvenczio biztosittatik. Helybeli tanulók száma 45—50, a havi tandij 3—5 frt. Az ezen iskolát szervezni akaró okl. tanárok vagy tanárnők fölkeretnek oklevelükkel, eddigi működési bizonyítványokkal felszerelt kérvényüket alulírotthoz f. évi augusztus 10-ig beküldeni, vagy személyesen bemutatni. Kellő fölvilágosítást ad: Décsi József, igazgató-tanító.

Érsekújvár, 1898. július 25.

Draehsler Alajos,
iskolasz elnök.

A zsolnai izr. hitközségtől.

Pályázat.

A zsolnai izr. hitközség egy zeneileg képzett, templomi énekkar vezetésében teljesen jártas kántort keres, aki egyszersmind שוחט ובורק וקורה מודה ובעל תוקע.

Évi fizetés 600 frt, mely összeg a hitközség általános meglegedése esetében fel is emelhető; fél sechita, mely körülbelül 250 frt és a szokásos mellékjövödelmek.

Ez állást elnyerni óhajtok sziveskedjenek életkoruk, családi állapotuk és eddigi alkalmaztatásukat igazoló bizonyítványokkal felszerelt folyamodványaikat f. é. szeptember hó 30-áig alulírottnál benyújtani. Magyarul és németül beszélő magyar állampolgárok előnyben részesülnek.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtatnak, az utiköltségek egyedül a megválasztottnak térítettnek meg.

Zsolnán, 1898. évi augusztus hó 1-én.

Rosenfeld Ignác,
hitk. elnök.

A sepsi-szt.-györgyi status-quo hitközségtől.**Pályázat.**

A helybeli izr. status-quo hitközségnél 1898. szeptember hó 1-én a kántori állás betöltendő.

Pályázótól megkivántatik, hogy ש"ב קורא ומורה legyen, utóbbi funkciók azonban csak 1899. szeptember 1-ével kezdődnek, addig köteles a megválasztott a helyi nyilvános iskolákban a hittant tanítani.

Ezen állás évi 1000 korona készpénz, szabad lakás és a szokásos mellékjövedelemmel javadalmaztatik, a hitoktatás után pedig 160—200 korona külön tiszteletdíjak az intézektől. A שחיטה azonban csak ezen funkció kezdetével lesz élvezendő, s az első év próba-időnek tekintetik.

Pályázók, kik magyar honpolgárok, a magyar nyelvet szóban és írásban tökéletesen birják, tiszta, csengő, iskolázott hang felett rendelkeznek, 3 elősmert rabbi által a שחיטה ra autorizálva vannak, sajátkezüleg irt pályázati kérvényeiket, erkölcsi és vallásos előéletüket igazoló bizonyítványokkal felszerelve, kor és családi állapot megjelölésével legkésőbb folyó évi augusztus 15-ig az alulírotthoz küldjék be.

Pályázhatnak oly nőtlen férfiak is, kik kötelezik magukat a próbaév alatt a ש"ב képességet megszerezni, valamint ezen év alatt megnősülni.

Csak a meghívott bocsátatik próbaelőadásra és csak a megválasztottnak térítetik meg az utiköltsége.

Sepsi-Szent-György, 1898. július hó.

A háromszéki izr. hitközség előjárósága.

A nagy-sallai orth. izr. hitközségtől.**Pályázat.**

A nagy-sallai orth. izr. hitközség 400 frt évi javadalmazással díjazott hitoktatói állásra pályázatot hirdet.

A pályázóktól megkivántatik, hogy chumist, rasit, tenachr és gemarát tudjanak tanítani.

A ki a fentiek mellett az elemi iskolai tanterv szerint is tanítani képes, előnyben részesül és szép mellékjövedelemre tehet szert.

Pályázók képesítési és működési bizonyítványuk másolataival felszerelt kérvényeiket f. évi augusztus hó 31-éig küldjék be. Az állás f. évi szeptember hó 1-én tölter:dő be.

Nagy-Salla, 1898. évi augusztus hóban.

Tauber Ármin,
hitk. elnök.

A nagy-atádi izr. hitközségtől.**Pályázat.**

A nagy-atádi izr. hitközségnél nyugdíjazás folytán üresedésbe jött 350 frt fizetés, két öl tűzifa és természetbeni lakással egybekötött שמש-állás folyó évi szeptember hó 1-én betöltendő.

Magyar állampolgárok, kik a magyar nyelvet szóban és írásban birják és שוחט ובודק בעל תפילה וקורא képesítéssel birnak, sajátkezüleg irt pályázataikat folyó évi augusztus 10-éig küldjék alulírotthoz.

A pályázathoz melléklendők a képességet, kort és családi viszonyokat igazoló okmányok.

Csak a meghívottak bocsájtatnak próbára, — az utiköltség csak a megválasztottnak térítetik meg.

Nagy-Atádon, 1898. évi július hóban.

Rotter Bernát,
hitk. elnök.

A babocsai izr. hitközségtől.**Pályázat.**

A babocsai izr. hitközségnél a rituális metsző és kántori állás, mely 360 frt készpénz és szabad lakással van javadalmazva, folyó évi szeptember hó 1-én betöltendő. Olyanok, kik okleveles tanítók és nyilvános oskolát saját révükön tartanak, mely után a jövedelem saját részükre folyik be, folyamodványaikat fenti hitközség előjáróságánál folyó hó 15-ig nyujtsák be.

Babocsán, 1898. évi augusztus hóban.

A babocsai izr. hitközség.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz.

Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. sz.

1898. évi július hóban 944 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 13,922 frt 85 kr. fizettetett ki.

1898. január hó 1-étől július hó 31-éig beirt összes jutalékrészek száma 5213 és a kifizetett nászjutalékok összege 120,492 frt 16 kr.

HIRDETÉSEK.**MATTONI****„Erzsébet” Sósfürdője**

gyógyhely BUDAPESTEN (Budán).

Idény május 1-től szeptember végeig.

Kiváló gyógyhatással bir

női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendelő orvos:

Dr. BRUCK J., az országos közegészségi tanács rk. tagja
V., Nagykorona-utca 23. szám.

Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő.

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely:

Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlálásért kezeskedik a özég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ←

„STAR“

ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG, LONDON.

— Alapított 1843-ik évben. —

Érvényben levő biztosítások:

364.557,850 korona.

Biztosítási alap:

95.168,367 korona.

Az 1894-ik évben az utolsó öt évi időszakra nyeresemény-osztalék fejében a biztosított felek közt

12.800,700 korona

osztatott szét.

Bármely módozat szerinti életbiztosításokat legolcsóbb díjak és legkedvezőbb feltételek mellett felvesz és felvilágosítással készségesen szolgál

A MAGYARORSZÁGI VEZÉRIGAZGATÓSÁG
BUDAPEST, TERÉZ-KORUT 20
ORMOS FELIX, vezérigazgató.

Referenciát ad a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntöde

és gépgyár részv.-társulat Budapesten.

KÉSZIT:

A) Gépeket és építési munkákat, teljes malomberendezéseket, vasúti kocsikat és vasúti főlszereléseket, transmissiókat.

SPECIALITÁSAI:

B) Kéregöntvény vasúti kerekek, váltók, zuzóművek, hengerek és ágyugolyókhoz.

Hengerszékek kéregöntetű hengerekkel mind a malmászathoz, mind pedig a parasztra őrléshez.

Facsiszóláshoz, papir- és cellulóza-gyártáshoz való

GÉPEK.

Vizkerekeket nagy sikerrel potló

TURBINÁK.

Villamos világítás nagy távolságra is a mótortól.

Zsilipek, osővezetékek, frictiós kapcsolások, rotatiós dynamóméterek, — ACZÉLÖNTVÉNYEK.

A Kossuth Lajos-uteza 16. sz. alatti

— városi irodánkban —

mindig tartunk dús választékot világító testekből és lámpákból a legkülönbözőbb kivitelben, a hol saját rendszerű elektromos, gáz- és petroleum-motoraink és dynamogépeink is megtekinthetők.

היימליך אדולף

גראבשטיינלאנדער בודאפעשט קערעפעשער שטראססע

HEIMLICH ADOLF

Budapest, Kerepesi-út 61. szám.

Ajánlja

gyári sarkőráktárát

mindazok figyelmébe, kiknek e szomorú kötelességet teljesíteniök kell.

Olcsó, szép és pontos kivitelért kezeskedik a cég jó hírneve.

ARANYOSI MIKSA

nyilvános

polgári és felső kereskedelmi iskolája

BUDAPESTEN,

V. ker., Nagykorona-utca 13. sz.

Az intézet áll:

4 polgári iskolai és 3 felső kereskedelmi osztályból; az utóbbiak egyenrangúak a kereskedelmi akadémiák osztályaival.

— Bizonyítványok államérvényesek. —

— Egyéves önkéntességi jog. —

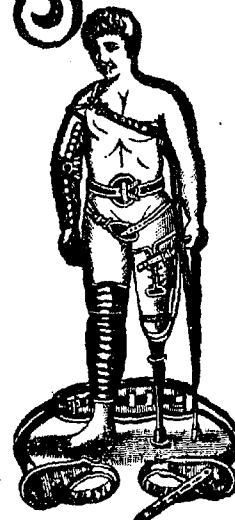
Az intézet internátussal van összekötve.

Előjegyzés a szünet alatt is.

Részletes program ingyen és bérmentve.

Specialista sérvkötőkben

Cs. és kir. osztr.-magyar és belga kir. szabad. Kítünt. Brüsszel 1893. arany érem és díszokmányokkal.

KELETI-FÉLE

SÉRVKÖTŐ

a legtökéletesebb ezen nemben, nem csuszlik, nem gyakorol kellemetlen nyomást.

Ára: egyoldalu 6 frt.
kétoldalu 12 »

Gyáramban készülnek ezenkívül: mülábak, műkezek, műleges fűzők, egyenestartók, járó és nyújtó gépek, gummigörcsér harisnyák stb.

Megrendeléseket pontosan eszközöl

KELETI J.

készítész és orvos-szabászi műszerész
BUDAPESTEN.

Főüzlet: IV. Koronaherceg-utca 17. sz.
 Gyár: IV., Rostély-utca 15. sz.

Nagy képes árjegyzék ingyen, zárt borítékban.

„REMINGTON” írógépek világhirűek.

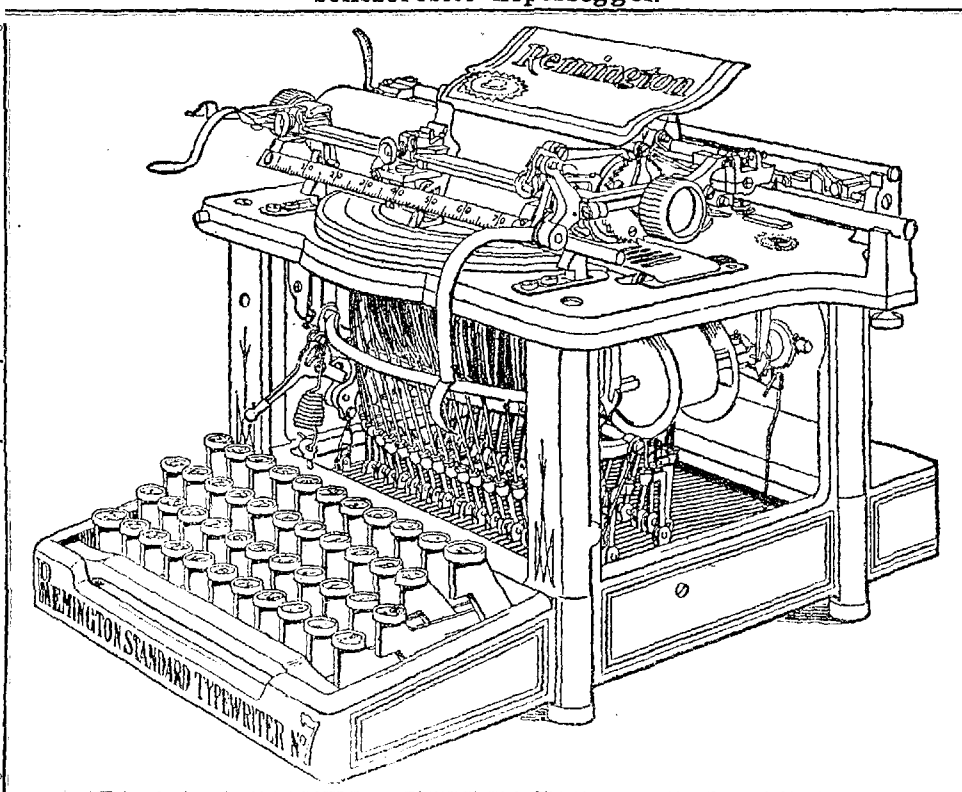
VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
magyar királyi miniszter.

Kivonat a „Hivatalos Közlöny”-ből.

»A vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter a »REMINGTON« írógépet (kapható: Glogowski és Társa budapesti czégnél, Erzsébet-tér 16. sz.) az állami és egyáltalában a hazai tanintézetek részére leendő beszerzésre ajánlja.«

Festékpárna mellözve. — 4-szoros billentyű, 8-szoros helyett. — Legfinomabb acélszerkezet. — Közismert nagy tartósság. — Központi vezeték nélkül. — Teljes magyar és német billentyűzet. — Minden betűnek csak egy billentyűje van. — Legnagyobb sokszorosító képességgel.

A LEGTÖKÉLTESEBB IRÓGÉP!

Néhány év óta több százezer db használatban.

A »REMINGTON« nagy sikerrel használják: A magyar, bosnyák, horvát, osztrák, francia, angol, orosz és az amerikai kormányok. — Magy. kir. belügyminiszterium. — Magy. kir. közoktatásügyi miniszterium. — Magy. kir. földmívelésügyi miniszterium. — Magy. kir. honvédelmi miniszterium. — Magy. kir. igazságügyi miniszterium. — Fiumei kormányzóságnál. — Hadtestparancsnokság Sarajevo. — Királyi főügyészség Bpest. — Magyar parlament. — Magy. kir. államvasútak igazgatósága. — Magy. kir. államvasútak üzletvezetőségei. — Magy. kir. államvasútak gépgyárai. — Magyar általános hitelbank. — Ganz és Társa. — Budapest székes főváros. — Királyi tábla, Budapest, Győr, Debreczen stb. — Rimumurány-Salgotarjáni vasmű részv.-társaság. — Több hitközség irodája és iskolája.

Továbbá számtalan pénzügyintézetnél, gyárban, kereskedőknél, iparkamaránál, ügyvédeknel, megyéknel, városoknál, közjegyzőknél, erdészeknél, írónál, tanároknál, iskolákban, uradalmaknál stb. stb.

Remington írógépet kívánatra vételkötelezettség nélkül küldünk saját költségünkre és az ország bármely részébe díjmentes bemutatásra és az egyszerű kezelés begyakorlására bárhova ugyancsak saját költségünkre küldjük ki tisztviselőinket.

Arjegyzék bérmentve és ingyen.

GLOGOWSKI és TÁRSA Budapest, V., Erzsébet-tér 16. szám.

Remington írógépek és Edison-mimeographok kiz. jogosított eladási telepe.